

כ"ה קרב

ועשו לי מקדש
הזהב והעץ בלבו
של אדם: הרב יוסף
יצחק ג'ייקובסון

ביאורי חסידות
לאגדות החורבן:
הסוגיות הנלמדות
בימים אלו בהשגחה-
פרטית בדף היומי
מוארות באור יקרות

חוזרים אל 'החוזר':

לקראת יום השנה השני לפטירתו של
'החוזר' הגה"ח הרב יואל כהן זצ"ל הופיע
הספר החדש 'כולו אורה' המכיל את
מאמריו המיוחדים שהופיעו בגיליונות
'כי קרוב' על שיחות הרבי לפרשת
השבוע • ההקדמה לספר בפרסום
ראשון ומסה מיוחדת לפרשת דברים

גאון, מקובל, חסיד

יריעת חייו של הגה"ח רבי מנחם זאב
גריןגלאס זצ"ל, מסכת קשריו עם הרבי,
התכתבותו המקורית עם הרי"א ז"מרגליות
זצ"ל וטעימה מרוממת מאוצרות שיחו

הפרשה החסידית

דברים

מותן אוצר שיחותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע
שנספר ע"י החו"ר הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל

מעובד וערוך בידי
הרב מנחם פלדמן

הפלא בחיבור אלוקות ושכל אנושי

בהשגתו של משה, ובלשון הזוהר "מפי הוא קול דאחיד ביה", כדי שבני ישראל יוכלו אחר-כך ללמוד ולהשיג את הדברים בשכלם - אזי נעשה בתורה סדר שאנו יכולים ללמוד ולהבין, סדר המותאם להבנה שלנו, ולכן "אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא, במשנה תורה דריש", כי בספר זה השייכות והקשר בין פרשה לפרשה הסמוכה לה הוא קשר מסוג כזה שאנו יכולים 'לדרוש' וללמוד ממנו ולהשיגו.

דוע שספר דברים נקרא 'משנה תורה'. בעניין ההבדל בינו לספרים הראשונים של התורה אומרת הגמרא בסוף מסכת מגילה (לא,ב) שהספרים הראשונים "משה מפי הגבורה אמר", ואילו 'משנה תורה' "משה מפי עצמו אמר". רש"י מפרש: "משה מפי הגבורה אמר - ונעשה שליח לומר: כך אמר לי הקב"ה... אבל במשנה תורה... משה אמר מאליו".

"מפי הגבורה" ו"מפי עצמו"

ויש להוסיף ביאור והסבר בהבדל בין ארבעת הספרים הראשונים, הנקראים 'מפי הגבורה', לספר משנה תורה, שהוא דבר ה' באופן של 'מפי עצמו':

(א) מה העניין בזה שהתורה צריכה להגיע מהקב"ה לישראל על-ידי משה רבנו דווקא, ה'ממוצע המחבר', בשני אופנים ושלבנים אלה של 'דרך מעביר' ואחר-כך 'דרך התלבוש'?

ומה ההוספה והחידוש באופן מסירת דברי ה' במשנה תורה באופן של 'דרך התלבוש' לגבי מסירתם בספרים הראשונים?
(ב) ספר 'משנה תורה' נאמר בסוף שנת הארבעים לשהיית ישראל במדבר, כלשון הכתוב בתחילת הפרשה: "וייה בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש", כשישראל היו בעבר הירדן, ממש לקראת הכניסה לארץ ישראל, "אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי... ואת עוג מלך הבשן". כבר כבשו את עבר הירדן, ועמדו ממש בכניסה לארץ ישראל. אר"ז "הואיל משה באר את התורה הזאת", שזה עניינו של ספר 'משנה תורה'.

ארבעת החומשים הראשונים ועשרת הדיברות שבפרשת יתרו היו הרבה קודם, מיד אחרי היציאה ממצרים. אפילו הדברים שאירעו מאוחר יותר, בכל-זאת לא היו ממש סמוך לכניסה לארץ. ואילו 'משנה תורה' היה ממש לקראת לכניסה לארץ. ודרוש ביאור: מדוע 'משנה תורה' נאמר סמוך לכניסה לארץ דווקא?

החידוש ב'מקום הארון'

העניין יובן בהקדמת שני קצוות שמצינו בעניין מהותה של התורה: מצד אחד התורה היא לגמרי למעלה מהעולם, כמאמר חז"ל (מדרש תהלים צ,ד. תנחומא וישב, ד) "אלפיים שנה קדמה תורה לעולם", או כלשון הגמרא (שבת פח,ב) "חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם". מובן שהכוונה ל'דורות' ברוחניות, שהרי לא היו אז 'דורות' של בני-אדם, ובכל אופן המשמעות היא שהתורה היא דבר שלמעלה לגמרי מגדר הבריאה. ולאידך גיסא השי"ת רצה שתורה זו, שלמעלה לגמרי מהעולם, תרד לעולם, והוא עצמו היה 'המתחיל' - 'יורד ה' על הר סיני'. כאן למטה דווקא, בגדרי העולם, ניתנה התורה. היינו שהתורה היא בעצם למעלה מגדר הבריאה, אבל ירדה והגיעה לעולם.

אפשר לשער שיש דרגה שלמעלה מגדרי המקום, שבה גדרי המקום אינם קיימים. אבל כאן לא התבטלו גדרי המקום, אלא התחברו שני הפכים בנושא אחד - "מקום ארון אינו מן המידה"; למעלה מן המקום. איך זה ייתכן?

והנה, ודאי אין הפירוש "מפי עצמו" חלילה כפשוטו, שזוהי כפירה בתורה מן השמיים, אלא כפירוש התוספות שם: "מפי עצמו - וברוח הקודש". וכדברי רש"י במקום אחר (סנהדרין נו,ב ד"ה "כאשר צו") "משה לאו מאליו היה שונה להם משנה תורה... אלא כמו שקיבלה הוא היה חוזר ומגיד להם. וכל מה שכתוב בדיברות האחרונות היה כתוב בלוחות וכן שמע בסיני".

אלא שההבדל בין ארבעת הספרים הראשונים למשנה תורה הוא באופן העברת הדברים על-ידי משה רבנו: "מפי הגבורה", כפירוש רש"י שהוא היה 'שליח' בלבד - היינו שהאור האלוקי לא התאחד איתו כל-יך, ומשה שימש רק כ'צינור' שדרכו הדברים עוברים. ואילו במשנה תורה משה רבנו קלט והשיג את הדברים בשכלו והשגתו, וכך העביר אותם לישראל. וכדייק לשון הזוהר: "מפי עצמו - מפי ההוא קול דאחיד ביה" (זהר ח"ג ז,א).

ובסגנון תורת החסידות: משה רבנו נקרא 'ממוצע המחבר' בין השי"ת לישראל, וב'ממוצע' שני אופנים. בארבעת הספרים הראשונים - ממוצע 'בדרך מעביר', כמשל כתיבת דברי שכל על-ידי היד, שהשכל רק עובר דרך היד אבל אינו נקלט בה. ובמשנה תורה - ממוצע 'בדרך התלבוש', כמשל קליטת השכל במוח.

זה ביאור דברי הגמרא (יבמות ד, א) "אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא, במשנה תורה - דריש":

טעמה של הדעה הסבורה ש"לא דרשינן סמוכים" הוא משום ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה". אבל לאמיתו של דבר השל"ה הקדוש כותב: "תורתנו הקדושה אשר הוא בתכלית השלימות, ובוודאי היא המסודרת בתכלית הסידור" (כללי התלמוד יג אות א). ודאי שאין להעלות על הדעת שפרשיות התורה מופיעות בסדר אקראי, ללא פשר חס ושלום. אין ספק שכל דבר מסודר בתכלית. אלא שהסדר שבתורה הוא סדר 'אלוקי' שמימי. בסדר הזה אין לנו שום השגה. זה סדר של הקב"ה, שאינו יכול להיתפש במושגים של קדימה ואיחור המוכרים לנו. לכן במושגים שלנו "אין מוקדם ומאוחר בתורה", וממילא "לא דריש סמוכים", כי אין לנו יכולת להסביר למה פרשה זו מוקדמת ופרשה זו מאוחרת.

במה דברים אמורים? בתורה כפי שניתנה מלמעלה ונמסרה על-ידי משה רבנו כ'שליח', 'בדרך מעביר', בלי שתתלבש בהשגתו, שאז הסדר שבה אינו שייך להבנה בשכל שלנו. אם התורה לא התלבשה בהשגתו של משה, כל שכן שהיא למעלה מההשגה שלנו. לעומת זה, במשנה תורה, ש"משה מפי עצמו אמר", שדברי ה' האלוקיים התלבשו והתאחדו

כוח לקראת הכניסה לארץ

היה אפשר לחשוב שעל-ידי התלבשותה של התורה בהשגתם של משה ושל ישראל נעשית ירידה בתורה חס ושלום, אבל באמת אין זה כך. התלבשותה של התורה היא בבחינת "מקום ארון אינו מן המידה" – בתוך גדרי המקום עצמו התלבש ה'למעלה מן המקום'. כך בענייננו, כשיהודי לומד ומבין את התורה בשכלו, הרי בשכלו נמצא ה'ונתן לנו את תורתו'; זו תורת ה' שלמעלה מגדרי הבריאה לגמרי.

וזה החידוש של 'משנה תורה'. כאמור, 'משנה תורה' נאמר סמוך ממש לכניסה לארץ ישראל, כאשר בני ישראל עמדו בעבר הירדן, מוכנים להיכנס לארץ.

ההבדל בין תקופת המדבר לשלב הכניסה לארץ הוא, שבהיותם במדבר היו בני ישראל מופשטים לגמרי מהעולם, ולא היה להם שום עסק עם ענייני העולם. את מזונם קיבלו על-ידי המן, "לחם מן השמיים"; מים שתו מבארה של מרים; הם חיו בעולם אחר. כשהגיעו לארץ ישראל נפסק המן, ומכאן והלאה היה צריך לחרוש ולזרוע ולהצמיח "לחם מן הארץ".

אמנם יהודי נדרש להתעסק עם גשמיות העולם, בסדר המלוכש בטבע, אבל עליו לדעת שהכניסה לארץ לא הייתה בבחינת ירידה. ההשפעה שהשי"ת משיפע ליהודי במסגרת הטבע אינה באמת טבע העולם, אלא לאמיתו של דבר זה ה'למעלה מן הטבע' כפי שהוא בא בטבע. בדיוק כשם שהמן, שהיה "לחם מן השמיים", לא היו בו הגבלות גשמיות, וראו בו פלאי פלאים, כמורכב כשעוסקים בארץ ישראל בגידול 'לחם מן הארץ' אין זו ירידה, אלא זה אותו 'מן', "לחם מן השמיים", אך כפי שהוא בא בלבושי הטבע.

יהודים עומדים תמיד מעל הטבע, ואף כשהם עוסקים בדברים הקשורים עם לבושי הטבע, כדי לעשות כלי לברכת ה', כמו שכתוב "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה" (ראה טו"ח), הרי אדרבה, בחיבור של ה'למעלה מן הטבע עם חידוש נעלה יותר! על דרך האמור לעיל בעניין "מקום הארון אינו מן המידה", שהוא חיבור מקום ולמעלה מן המקום יחד, שזה דבר נעלה יותר. כפי שהוסבר, יש שלוש מדרגות: א) מקום – גבול; ב) למעלה מן המקום, אבל בהיותו למעלה מהמקום אין לו שייכות למקום; ג) למעלה מן המקום שאינו מוגבל כלל, וביכולתו להיות גם בתוך המקום, באופן שבמקום עצמו ישנו ה'למעלה מן המקום'.

זה העניין של הכניסה לארץ, שבה התחיל הסדר של ל"ט מלאכות קודם לכן היה מן, "לחם מן השמיים", ועכשיו היהודי צריך לקיים את "בכל אשר תעשה", אבל בתוך זה עליו להרגיש את ה'וברכך ה' אלוקיך". הטבע שהקב"ה מנהיג בו את ישראל אף הוא למעלה מן הטבע, ואדרבה, כשהלמעלה מן הטבע מתלבש בטבע, זה ה'למעלה מן הטבע האמיתי, שאין בו שום הגבלות עד שהוא חודר אפילו לתוך הטבע.

זה גם הקשר להשמעת 'משנה תורה' לפני הכניסה לארץ דווקא. בספר הזה דבר ה' מתלבש ב"מפי עצמו", ועם זה "וברוח הקודש", שלמעלה מהעולם, ו"רוח הקודש" של משה רבנו, שהיה למעלה מכל הנביאים, וכמבואר לעיל שמעלת משה הייתה ש'עומד על עומדו'. היינו שמאירים בו הגילויים והאורות הנעלים ביותר, ועם זה הגילויים לא שברו את מציאותו, ואדרבה הוא היה 'כלי' לזה. כך דברי משה רבנו ב'משנה תורה' נותנים ליהודי כוח שאפילו בעת עיסוקו בענייני העולם ירגיש את ה'למעלה מהעולם בתוך העולם.

ו'משנה תורה' מסתיים במילים: "ויעל משה מערבות מואב ויראהו ה' את כל הארץ... עד הים האחרון". רש"י מביא מהספרי: "אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון... הראהו הקב"ה כל המאורעות עד שיחיו המתים". הקב"ה הראה לו את התקופה של לעתיד לבוא, שאז יהיה עניין זה בתכלית השלימות – "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" (ישעיה מ"ה). תאיר בעולם ההתגלות הנעלית ביותר, אבל לא באופן שהעולם נשבר אלא באופן שהוא נשאר 'בשר' גשמי, ובכל-זאת יהיה כלי ל'ונגלה כבוד ה'".

(על-פי לקוטי שיחות, חלק יט, עמ' 9 – אוצר לקוטי שיחות, שיחה ג לפרשת דברים)

אחד הביטויים לחיבור של שני הקצוות האלה הוא הארון, שעמד בקודש הקודשים, ובו היו הלוחות וספר התורה (בצד הארון או בתוכו, כפי הדעות שבדבר). ידוע מאמר חז"ל (יומא כא, א) "מקום ארון אינו מן המידה". היינו שהארון, שמידותיו היו "אמתיים וחצי אורכו ואמה וחצי רוחבו", עמד באמצע קודש הקודשים שרוחבו היה עשרים אמה. לפי זה היה צריך הארון להחסיר ממידת קודש הקודשים. אבל בפועל, כשמדדו מהארון ולכותל היו עשר אמות מכאן ועשר אמות מכאן, והארון עצמו הוא אמתיים וחצי באמצע. הייתכן? זה מה שאמרו חז"ל: "מקום ארון אינו מן המידה"!

זה דבר פלא. מהו 'מקום', אנו רואים ויודעים. מהו 'למעלה ממקום' אינו יודעים, אבל אפשר לשער שיש דרגה שלמעלה מגדרי המקום, שבה גדרי המקום אינם קיימים. אבל כאן לא התבטלו גדרי המקום, אלא התחברו שני הפכים בנושא אחד – "מקום ארון אינו מן המידה"; המקום עצמו היה למעלה מן המקום. איך זה ייתכן?

אלא שזה עניינה של התורה, שבעצם היא למעלה מגדרי הבריאה לגמרי, "קדמה תורה לעולם", "חמודה גנוזה", והיא ירדה לעולם ופועלת בעולם, באופן שהעולם כפי שהוא בגדריו המוגבלים ייעשה 'כלי' לתורה.

שני אופנים ב'ממוצע'

כדי שדבר זה יקרה ניתנה התורה על-ידי משה רבנו, שהוא 'ממוצע המחבר', שעל-ידו ניתנה התורה מהקב"ה לעולם. על משה נאמר "תפילה למשה איש האלוקים" (תהילים צ"א, א), ואיתא במדרש (דב"ר י"ד), "מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה האלוקים". משה רבנו חיבר בעצמו את שני הקצוות הללו.

על משה רבנו נאמר גם כן "לא קם נביא עוד בישראל כמשה" (ברכה לד, י). מובא ברמב"ם (בהלכות יסודי התורה פ"ז ה"ו) שבכל הנביאים כשקיבלו דבר נבואה "היו נבהלים ויראים ומתמוגגים" ואילו משה רבנו "עומד על עומדו".

סיבת הדבר: נבואה היא קבלת דבר ה' שלמעלה מהעולם, ולכן הנבואה פעלה על כל הנביאים שיתבטלו, ואילו במשה רבנו, אף-על-פי שנבואתו הייתה נעלית משל שאר הנביאים, בכל-זאת "עומד על עומדו". הוא היה 'כלי', נשאר במציאותו, וכפי שהוא במציאותו ראה, שמע וקיבל את הנבואה הנעלית ביותר. אף שהאור האלוקי שהתגלה אליו היה נעלה מזה שנתגלה לשאר הנביאים, עם זה הגילוי לא ביטל אותו אלא אדרבה, הוא "עומד על עומדו". בדוגמת המבואר לעיל בנוגע לארון, שהמקום לא התבטל אלא נשאר בגדר מקום, ובה בעת המקום היה "אינו מן המידה".

משה רבנו היה 'ממוצע המחבר' בין הקב"ה וישראל, "אנכי עומד בין ה' וביניכם... להגיד לכם את דבר ה'" (ואתחנן ה,ה), ועל-ידי דווקא ניתנה התורה שלמעלה מגדרי הבריאה וירדה לעולם.

לפי הנ"ל יובן בתוספת ביאור עניינים של שני האופנים ב'ממוצע', 'דרך מעביר' ו'דרך התלבשות', ומדוע היו אצל משה רבנו שני אופנים ושלוש, הספרים הראשונים ו'משנה תורה':

בספרים הראשונים, ש"משה מפי הגבורה אמר", האור האלוקי לא התאחד כל-כך עם משה רבנו, והוא עבר דרכו 'בדרך מעביר' בלבד – עיקר ההדרגה הייתה על התורה כפי שהיא מצד למעלה, מצד הקב"ה שלמעלה לגמרי מהעולם. ואילו ב'משנה תורה' ניתוסף ענין נעלה יותר, שדבר ה' התאחד עם משה רבנו, ועל-ידי זה ניתן הכוח לישראל שיוכלו ללמוד תורה בשכלם ובהשגתם. אכן, זו תורת ה', שלמעלה לגמרי מגדרי הבריאה, "נתן לנו את תורתו", ועם זה אנו מסוגלים ללומדה בשכלנו, שזה דבר פלא, התאחדות של שני הפכים! הרי זה כמו להכניס בגדרי המקום את ה'למעלה מן המקום'.

הכוח לזה ניתן לנו בעקבות זאת שאצל משה רבנו ניתוסף השלב של מסירת דבר ה' באופן של "מפי עצמו"; שהוא מסר את דבר ה' לא כ'שליח' בלבד, אלא באופן שאותו דבר ה' ש'קדם לעולם' נקלט בהשגתו של משה. התורה הותאמה כביכול לקליטתו והשגתו של משה, ומזה ניתן לנו הכוח שנוכל להשיג בשכלנו את תורת ה' שלמעלה

יהודי נדרש להתעסק עם גשמיות העולם אבל עליו לדעת שהכניסה לארץ לא הייתה בבחינת ירידה. ההשפעה שהקב"ה משיפע ליהודי במסגרת הטבע אינה באמת טבע העולם, אלא לאמיתו של דבר זה ה'למעלה מן הטבע' כפי שהוא בא בטבע

יתמרא הבית בולו אורה

מאמריו המאלפים של 'החוזר'
הגה"ח הרב יואל כהן זצ"ל, על
בסיס שיחות הרבי לפרשיות
השבוע - מוכרים היטב לקוראי
'כי קרוב' • ערב יום השנה השני
לפטירתו ו' מנחם אב, מתבשר
עולם התורה על הופעת סדרת
המאמרים בספר חדש • לפנינו,
בפרסום ראשון, ההקדמה לספר
שערי אורה

הספר שלפניכם מגיש מאמרים על פרשיות השבוע, המבוססים על שיחות הקודש ומאמרי החסידות של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, והחושפים מעמקים חדשים בתורתנו הקדושה.

הדברים נמסרו לציבור על-ידי הגה"ח הרב יואל כהן ז"ה, בתכנית שיעורי חסידות בטלפון שעליד 'היכל מנחם' בבור-פארק. השיעורים האלה זכו לתהודה רבה, וריתקו אליהם אלפי שוחרי תורה ויראי ה'.

ייחודיותם של שיעורים אלה בהגשה הבהירה של נקודות מתורת הרבי, בשפה שווה לכל נפש. השיעורים אינם מקיפים בדרך כלל את כל רוחב היריעה של הקושיות והתירוצים, המאפיינת את השיחות המקוריות. ר' יואל נהג לבחור נקודה או כמה נקודות ולהגישן

בבהירות, בדרך שיכולה להיות מובנת גם למי שעדיין חסרה לו ידיעה מעמיקה בתורת החסידות.

ואכן, שיעורים אלו זכו להאזנה רבה, ורבים מצאו בהם רעיונות בסיסיים ויסודיים בתורת החסידות ובתורת הרבי, מבוארים בתמציתיות ובבהירות על-פי סדר פרשיות התורה.

בשנים האחרונות הועלו השיעורים האלה עלי כתב, והתפרסמו כסדרם בגיליונות 'כי קרוב'. המאמרים נקראו בשקיקה על-ידי רבבות אלפי ישראל מכל החוגים, שהגיבו בהתלהבות רבה. רבים ציינו ששיעורים אלו פתחו לפנייהם צוהר להיכרות עם תורת החסידות ודרכיה, ובפרט לתורתו המאירה של הרבי ברוך ה' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, שכל השיעורים כונסו לפונדק אחד, בשני הכרכים המפוארים המוגשים לפניכם.

אף-על-פי ששיעורים אלה אינם אלא חזרה בקצרה על שיחות ומאמרי הרבי שכבר נדפסו בסדרת

'לקוטי שיחות' וספרי המאמרים, ואפשר ללומדם במקורם בשלמותם בלשון הרב, ובפרט שרובם עוסקים בעניינים בסיסיים יחסית, יש בשיעורים אלה כמה וכמה מעלות, אשר מפני זה הם קובעים ברכה לעצמם וכדאייהם הם להשקיע בעריכתם ובהוצאתם לאור לתועלת הרבים.

א) בחירת הנושאים. על כל פרשה יש עשרות שיחות מוגהות מהרבי, וכמובן עוד עשרות שיחות ומאמרים, והרצה לגשת לתורת הרבי על הפרשה עומד לפני ים עצום וחומר רב. בלי הידע הדרוש, קשה לדעת מאיפה להתחיל, איזה עניין הוא יסודי ועיקרי ואיזה הוא בבחינת סוגיה נקודתית. איזה עניין מתאים למתחילים ואיזה רק ללמדנים ומעמיקים.

בסדרה שלפנינו בחר ר' יואל מדעתו הרחבה נושאים שראה לנכון לבארם לפי סדר הפרשיות. הנושאים שנבחרו כוללים עניינים של עבודת ה', נושאים בחסידות, פשוטו של מקרא, מדרשי חז"ל, סוגיות הש"ס וענייני הלכה. כל אלה מעניקים 'טעימה' מתורת הרבי לגווניה, בדגש על עניינים יסודיים ועיקריים, הנוגעים להנחות יסוד והדרכה בעבודת ה' על-פי החסידות (רבים מהשיעורים בסדרה מבוססים על החלקים הראשונים שבסדרת לקוטי שיחות, שבהם נכללו שיחות יסודיות, כידוע).

ב) התמציתיות. כשלומדים שיחה במקורה בלקוטי שיחות, מוצאים בה בדרך כלל אריכות דברים, ריבוי סעיפים והסתעפויות רבות לרוחב ולעומק, כידוע לכל המצוי בתורת הרבי הרחבה מני ים. במסגרת הדיון נכנסים לשקלא וטריא, ניסיון ביאור ופריכתו וכו', ובדרך מוסברים עניינים נוספים וכו'. לפעמים הרוב טובה; מקשה על

הלומד, בפרט המתחיל, לעמוד על עיקרי הדברים ונקודתם ותמציתם. התמציתיות שבה הלך ר' יואל בסדרה שלפנינו נושאת בתוכה ברכה לעצמה. מכיוון שהדברים מוגשים בלי אריכות דברים ובלי הסתעפויות לעניינים אחרים, קל יותר ללומד לעמוד על עיקר השיחה וכוונתה ותמציתה, ובנקל הוא מצליח להתבונן בה ולפנים את תוכנה. גם הרחבת הדברים בשיעורים אלה היא פעמים רבות לא בפרטי העניין, אלא בהרחבת ההסבר בנקודה העיקרית ובציר המרכזי של השיחה, וכך העניין העיקרי נעשה ברור ומאיר.

ג) כושר ההסברה. כוחו הגדול של ר' יואל בהסברה בא לידי

ביטוי גם בשיחות תמציתיות ויסודיות אלה. אף-על-פי שבדרך כלל מדובר בעניינים יסודיים השייכים למתחילים, ולא דווקא בסוגיות העומק של תורת החסידות, אין לחשוב שבנושאים מסוג זה אין צורך בהסברה. אדרבה, לפעמים דווקא בעניינים העיקריים והיסודיים המרכזיים דרושה הסברה גדולה יותר מאשר בעניינים העמוקים הבאים אחריהם.

בסדרה שלפנינו כל עניין בתורה ובחסידות ובעבודת ה' העולה בשיעורים מתבאר בבהירות ובחדות, בטוב טעם ודעת, בסגנון המתאים גם למתחילים בתורת החסידות. לכן שיעורים אלו יוצרים סדרה המתאימה מאוד לשמש שער כניסה, מהם אבן ומהם פינה, להיכליל תורת החסידות.

ד) החיות החסידית. עניין זה קשור לאישיותו המיוחדת של ר' יואל. כוח השפעתו הגדולה על רבבות תלמידיו ושומעיו לקחו נבע לא רק מכישרונותיו השכליים ומכוח ההסברה שלו, אלא גם

ואולי בעיקר מאישיותו החסידית, החינוך החסידי הפנימי שקיבל וה'הנחות' החסידיות שספג לאורך חייו. הוא הצליח להעביר את כל אלה, בטעמים וניחוחם המקורי, הלאה לדורות הבאים.

כתלמיד מובהק של הרבי הוא לא רק חוזר על הדברים ומבארם כיד ה' הטובה עליו, אלא ספג אותם אל תוך נשמתו והתעצם איתם, עד שנהפכו לחלק מאישיותו, מדרך מחשבתו וממהלך הנפש שלו. כשהוא חוזר על דברי הרבי אין זה כקורא מן הספר, אלא בחיות ובהתלהבות הנובעת ממנו, כמעין המתגבר. כל עניין השייך ליסודות החסידות, ובפרט לעבודת ה', מקבל צבעים חיים ועזים והמחשה ברורה. כל שיחה היוצאת מפיו היא מסר לחיים, משנה מחשבה ומעצבת צורת הסתכלות. לכן הלומד את שיעוריו, מעבר לידע הנרכש, גם עובר גם סדרת חינוך חסידית וסופג את ההנחות החסידיות לתוך עומק נשמתו.

לאור כל זאת השתדלנו ככל יכולתנו להעביר את דברי ר' יואל במדויק, הן מבחינת תוכן הדברים ובמאמץ כיוון לדעתו, הן מבחינת חיות הדברים וטעמם הייחודי. זאת, כמובן, תוך השינויים הנדרשים במעבר משפת דיבור להעלאת הדברים בכתב בספר הנשאר לדורות.

ראוי לציין שגרסה מוקדמת של ספר זה הובאה לפני ר' יואל, והוא אישר לפרסם את הדברים, כשהוא מבקש מהעורכים לדייק בכתיבת הדברים. תקוותנו שהצלחנו לכוון לרצונו, שהדברים יימסרו במדויק. כמו כן הוספנו מקורות וציטוטים, הן לפסוקים ומאמרי רז"ל, הן לעניינים מתורת החסידות, וכמובן כל זה הוא באחריות העוסקים במלאכה.

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

איש האשכולות

גאון רבי מנחם זאב הלוי גרינגלאס נולד בלודז' בשנת תרע"ז. הוריו היו חסידי אלכסנדר ואביו ניהל את תלמוד התורה 'יסודי התורה' בעיר. ר' מנחם זאב זכר כל ימיו בחיבה את תקופת ילדותו בפולין וציין לשבח את החינוך החסידי לו זכה.

ד

"כשלמדנו חומש ב'חדר'", סיפר, "היה המלמד אומר את הפסוק עם פירוש ('טייטש') ואנו התלמידים היו חוזרים אחריו בקול רם. זכרנו שבפרשת תולדות אמר המלמד: 'ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, ויאכל - והוא אכל בלי נטילת ידדים; וישת - ושתה בלי ברכה; ויקם - וקם מהסעודה מבלי לברך ברכת המזון; וילך - והלך מבלי לנשק את המזוזה; ויבז עשו את הבכורה'. כאשר שמענו זאת כללדים, מוכן מאליו שרצינו לתת לעשו מנה אחת אפיים".

בנערותו התודע לדמותו המיוחדת של רב הקהילה החב"דית בלודז', הגאון רבי שלמה זלמן שניאורסון. ר' זלמן נודע מצעירותו כעילוי מובהק ובא בכתובים עם גדולי הדור, בהם רבי יצחק אלחנן מקובנה, הגאון הרוג'צ'ובי ועוד. מסופר כי בילדותו נסע ר' זלמן עם אביו לביקור בבית דודו זקנו אדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש, שכחן אותו באגדות השי"ס בעל פה. אחר הבחינה שאלו הרבי האם רוצה להיות כשיגדל 'למדן' או 'גביר'. השיב הילד שרצונו להיות 'למדן'. נענה הרבי: "אם כך, מסור לי את השעון ושרשרת הזהב שבכיסך", השיב לו הילד "זאת לא"... חייך הרבי ובירכו שיהיה 'למדן' וגם 'גביר'. ברכה זו התקיימה בו ובנוסף ללמדנותו העצומה וחסידותו המופלגת זכה כל ימיו לפרנסה בהרחבה.

כאשר הכירו הנער מנחם זאב, דבקה נפשו בר' זלמן והושפע רבות מדרכו בקודש. לימים העלה על הכתב זכרונות מדמותו והנהגותיו, בהם תיאר גם כיצד היה דורש בדברי חסידות מדי שבת בסעודה שלישית, בעת 'רעוא דרעוין': "עונג רוחני ופנימי נפלא היה עוטף אותנו כאשר ישבנו לשמוע ולהקשיב לחזרתו מאמרי החסידות ברבים בטוב טעם ודעת. לפעמים, כשדיבר בענייני עבודת ה', היה הדיבור קשה עליו בשל הבכיייה שקטעה את דבריו. נקל לשער איזה רושם ואיזו התעוררות גורם מחזה כזה בלב המאזין. חזרת דברי אלוקים חיים אלו ארכה שעתים או שלוש ויותר, בשעה זו היה ר' זלמן מנותק לחלוטין מהסובב אותו, פשוט לא ראה ולא שמע מאומה, אלא הרצה את הדברים בלהט ובחיות".

השהייה במחיצתו של אדם גדול כזה השפיעה על ר' מנחם זאב לנסוע ללמוד בשיבת 'תומכי תמימים' בעיר אוטבוצק הסמוכה לוורשה, בה התגורר באותם ימים אדמו"ר הרי"ץ והאציל מהודו על בחורי הישיבה. כאשר העתיק הרבי את מושבו לוורשה, יצאו מאה וחמישים תלמידי הישיבה יחד עם רבניהם ללוותו, במעמד זה הכריז הרבי "תמימים! זוטרא דבכו (אפילו הקטן שבכם) מחיה מתים". בדקו ומצאו שהתלמיד הצעיר בישיבה היה הרמ"ז.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה בשנת תרצ"ט, ניצלו רבי מנחם זאב וחלק מחבריו לישיבה ממלתעות הנאצים בניסי ניסים והצליחו להבריח את הגבול לליטא, בה התקבצו והקימו את הישיבה מחדש בוילנה עבור התלמידים הפליטים. "כאשר הגיע הרב גרינגלאס לישיבה", סיפר

קווים לדמותו הפלאית של הגאון החסיד המקובל רבי מנחם זאב הלוי גרינגלאס זצ"ל, שריד לדור דעה של תלמידי הישיבה הגדולה בפולין שהעמיד דורי דורות של תלמידים במשך כשבעים שנה בישיבת 'תומכי תמימים' שבמונטריאול, קנדה • 'מעתיק השמועה' שאסף ומסר לדורנו סיפורים, ניגונים ומנהגי חסידים משנים קדמוניות • שביבים מעסקו בתורת הקבלה והסוד והצצה מפעימה להתכתבויותיו עם כ"ק אדמו"ר זי"ע ועם הגאון המקובל רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל

הרב לוי יצחק הולצמן

לימים אחד התלמידים בוולנה, "בלט קצת במראהו החיצוני, הן בגלל גוון פניו האדמוני ושערו הבהיר והן בגלל שהיה לבוש חליפה קצרה. יחד עם זאת היה ניכר עליו כי אינו בחור רגיל מן השורה, אלא 'משכיל' בחסידות ובחור חסידי באמת.

"בין הבחורים היו כאלו שנהגו להתפלל באריכות בשבת, והם היו עולים לעזרת הנשים ומתפללים שם בצנעה עד לשעות הצהריים המאוחרות. הבחורים הצעירים נהגו לעלות לשם לאחר סעודת השבת כדי להאזין ולהתבונן בתפילתם הערבה. אחד מן המאריכים בתפילה היה הרב גרינגלאס, זכורני שהיה נשען על הסטנדר ושוקע בהתבוננות ממושכת ברעיונות החסידות".

בעת שהותם בליטא הרגישו התלמידים את הקרקע בוערת מתחת לרגליהם. חלקם הצליחו לקבל ויזה לארצות הברית והתכוננו להימלט אליה מאירופה הבווערת, אך לבסוף האמריקנים ביטלו את הוויזות כיוון שחשו למרבה האכסורד כי התלמידים הינם מרגלים עבור הגרמנים י"ש.

הישועה הגיעה לבסוף ממקור בלתי צפוי, בעזרת הקונסול היפני בליטא, חסיד אומות העולם צ'יאונה סוגיארה, שהעניק ויזות ליפן לאלפי יהודים ולמעשה הציל את חייהם. דרך ארוכה ורכת טלטלות עברו התלמידים במסע ליפן, משם המשיכו לשנחאי שבסין. הרמ"ז נמנה על קבוצת קטנה של תלמידים שזכו לקבל ויזות לקנדה מיד עם בואם לסיין, וכך הגיע למונטריאול שבקנדה בשנת תש"ב, בה הקים עולה של תורה משך קרוב לשבעים שנה.

כנגד רוחו של כל אחד

כאשר הגיעו התלמידים הפליטים למונטריאול, הציעו להם יהודי העיר לנפוש מעט אחרי התלאות שעברו עליהם בעת המלחמה, אך עם הגעתם קיבלו מכתב מאת הרבי הריי"ץ בו הורה להם להקים מקום תורה בעיר ולפתוח ישיבה. ואכן, הרמ"ז החל לשמש כ'משפיע' הראשי בישיבה, ויחד עם שאר בני החבורה הקדושה הרביצו תורה בתלמידים וחינוכו אותם לדרכי החסידות כפי שראו וחוו בהיותם בפולין.

הרמ"ז העיד על דברים ששמע מאדמו"ר הריי"ץ, באותן שנות בראשית, בעת ביקורו בחצר קודשו בניו יורק: "שאל אותי הרבי 'וואס זאגסטו וועגן די אמריקאנישע תמימים?' (מה דעתך על ה'תמימים' האמריקאים?). כוונת הרבי הייתה אל התלמידים הצעירים שנולדו באמריקה ולמדו בישיבה. עניתי לרבי שלא שיערתי בעצמי שיהיה להם 'ציור' כזה נעלה.

"נענה הרבי ואמר: הם 'תמימים' באמת; אולי לא מהסוג עליו כותב אדמו"ר האמצעי ב'דרך חיים', אבל הם מסורים ונתונים באמת לעבודת ה'. ברם, חסר להם קצת 'בגילויים', את המעלה הזו יש לכם (תלמידי 'תומכי תמימים' מרוסיה ובפולין) - סיפור חסידי, ניגון חסידי וכן הלאה".

בהיותו 'איש האשכולות', איש שהכל

בו, עלה בידו של הרמ"ז לחנך את תלמידיו במשך עשרות בשנים לאור דברי האדמו"ר האמורים. בזכרונו אצר סיפורי צדיקים וחסידים רבים, חלקם ממה שחווה בעצמו, והיה מספר אותם תדיר. כמו כן היה הוא 'בעל מנגן' נפלא והעביר לתלמידיו את רוח הנגינה החסידית. נוסף לכך, עסק רבות בליבון וביור מנהגי רבותינו ומנהגי החסידים (ראה תיבה), ודקדקו בהלכה ומנהג השפיעו רבות על תלמידיו.

"ברגע בו פגשו עיני בפניו הטהורות", מספר תלמידו הרב שלמה חנניה ממן, "הבחנתי בשני הצדדים שאפינו את הרמ"ז כמשפיע ומחנך. ראיתי דמות אבהית, עדינה, עוטפת ומחממת מחד; ובה בעת עיניים חודרות ותובעות, של מי שדורש את המירב מתלמידיו.

הרמ"ז ידע לפרוט על נימי נפשו של כל בחור לפי דרכו. הוא ניחן בכישרון רב להבחין ולקלוט את מצבו הרוחני הנוכחי ולפי זה היה מחליט כיצד לפנות אליו, אם בדרך של 'כה תאמר' - בעדינות ובנועם, או בדרך של 'תגד' - בתוקף ובתביעה ישירה. אך תמיד היו דבריו מתקבלים וכולם אהבוהו כאב ושמחו לקבל ממנו כל הערה, כי חשו בעליל שהדבר בא מתוך רצון טוב ונכונות להעמיד את התלמיד על רגליו ברוחניות ובגשמיות.

"הרמ"ז נהג לעקוב בעיניו החכמות אחר ההנהגות וההרגלים של הבחורים, החל מהנהגתם הגשמית באכילה ושתייה. כשהיה רואה לדוגמה בחור אוכל אכילה גסה מהפרוסה או שותה בעמידה ולא בישיבה, היה מוכיחו על כך ומראהו מה שכתוב בנושא בשולחן ערוך. כך גם באופן הישיבה

יודעיו ומכיריו ראוהו לומד תורה בשעות הלילה בעמידה כשראשו וגופו רכונים על הספר ומעליו מנורת פלורוסנט קטנה. כך היה עומד ולומד עד השעות הקטנות של הלילה

בבית המדרש, היה מיישר את הכיסא לתלמידים שישבו באופן לא נאות וכן הלאה. כך גם היה מיישר את דרכם בהנהגה הרוחנית שתהיה מתאימה להלכה ולמנהג.

"הרמ"ז היה רגיש מאוד למתחולל בנפש התלמיד פנימה, ובייחוד בלט הדבר ביחס לבחורים הישראלים שלמדו במונטריאול. בעודם רחוקים ביותר מבית הוריהם לתקופה ארוכה, היה חש בטלטלות הנפש שלהם ומתייחס לכך בתבונה רבה.

"ישיבתי פעם לצידי בהתוועדות, דעתי

הייתה מוסחת והתחלתי להפליג במחשבותי למחזות אחרים. הרמ"ז הבחין בכך ולפתע החל לדבר בלשון הקודש ולא באידיש כדרכו, וסיפר סיפור על יהודי בראשית תקופת החורבן שהתגעגע לבית המקדש והחל לעלות לרגל בכדי לחזות במו עיניו בנותר ממקום מקדשנו, ובעת עלייתו לרגל פיוז היהודי שיר שפרץ מקירות ליבו והביע את געגועיו העזים למקום המקדש, בלשון הכתוב "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". במילה 'נלך' סלסל הרב גרינגלאס סלסול נאה עולה ויורד כדרך הספרדים. לא היה צורך ביותר מזה על מנת לעורר את רוחי ולנסוך כי חיות חדשה וחמימות שמספיקה לחורף שלם".

דעתו עליהם

לא רק בעת הלימודים בישיבה שימש הרמ"ז כמשפיע ומורה דרך לתלמידיו, אלא הלך בדרכו של האמורא רב שמואל בר שילת שלא הסיח דעתו מתלמידיו ואמר "והשתא נמי דעתאי עלויהו" (וגם עכשו חושב אני אודותיהם), והקפיד לשמור קשר עם התלמידים לאורך ימים ושנים, אף לאחר נישואיהם.

שח אחד מתלמידיו: "באחת השיחות הטלפונית ששוחחתי עמו, התרגש מאוד ואמר: איזו השגחה פרטית! לפני רגעים ספורים חשבתי עליך והנה אתה מתקשר עימי תיכף, זהו המובא בחסידות שכאשר חושבים על הזולת הוא מרגיש זאת וחושב גם עליך, כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם".

במכתבו לתלמידיו הביע את דאגתו והתעניינותו הרבה בהצלחתם בגשמיות וברוחניות, העניק עצות והדרכות ושיחף אותם בשביבי אור מעולמו הפנימי. "נזכרתי על מה ששמעתי ממורי ורבי הר"ש זלמן שניאורסאהן מלאדז ז"ל", כתב לתלמידו הרב ממן, "בפירוש המשנה שאומרים בכל בוקר 'עֲלֵה בַּכֶּבֶשׂ וּפְנֵה לְסוּבָב': 'עלה בכבש', כיצד יכולים לעלות ולהתעלות? על ידי ה'כֶּבֶשׂ', כשכובש את עצמו בעמל ויגיעה. ואיך מכבשים את עצמו? 'אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבִקְרָה' זהו הכובד ראש קודם ה'אחד', יחודא עילאה בבוקר. 'וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבָיִם' זו קריאת שמע שעל המיטה. כאשר עולים בכבש אז 'ופנה לסובב', מתבונן הוא בנעשה בסביבתו ומאיר גם אותה".

כאשר לא היה בקו הבריאות ונאלץ לעבור ניתוחים, חס עליו חתנו הרב דוד הכהן ולא העביר לו מכתבים ששלחו לו תלמידיו, אך הרמ"ז היה מעוניין בכל מאורו בהמשך הקשר והתפלא שהמכתבים לא מגיעים. "זה זמן כביר שלא שמעתי ממך", כתב לתלמידו, "ותמיהה לי עליך, איה הידידות וקירוב הלבבות? האם הנך רק עסוק וטורד בלימוד נגלה ודא"ח עד שאין לך פנאי להסיח דעת ולכתוב איזה מילים? והנך דן לקו-זכות בכל אופן. ידיך מנחם זאב הלוי גרינגלאס".

עם המקובל הירושלמי

מלבד שיעוריו הקבועים לתלמידי הישיבה ולאנשי הקהילה במונטריאול, היה הוגה בתורה לילות כימים. יודעיו ומכיריו ראוהו לומד תורה בשעות הלילה בעמידה כשראשו וגופו רכונים על הספר ומעליו מנורת פלורוסנט קטנה. כך היה עומד ולומד עד השעות הקטנות של הלילה.

בדומה למורו ורבו הרש"ז שניאורסון, עסק הרמ"ז רבות בספרי הקבלה והסוד, ואף קיים התכתבות רצופה עם הגאון המקובל הירושלמי הנודע רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל, שנודע בספריו הרבים על הזוהר הקדוש ורשב"י. לקשרי מכתבים אלו היה שותף שלישי, הלא הוא כ"ק אדמו"ר זי"ע.

קשר זה החל כאשר בשנת תש"ג ביקש הרבי מהרמ"ז לשלוח אליו חלק מספרי הריא"ז נמנה עם חוגי הקנאים בירושלים ובתחילה נמנע מלעיין בספרי חב"ד. הרבי העיר על כך שתורת החסידות הינה חלק בלתי נפרד מתורתנו, וכתב לרמ"ז כי בימינו "כשמתבוננים בתוצאות מלימוד הזהר, מלימוד תורת הבעש"ט, ובדורנו בפרט מהשקידה בלימוד תורת החסידות חב"ד - הנה נעלה מכל ספק אשר הזהר הוא אילנא דחיי, תורת הבעש"ט הם הן המעיינות' אודותם דיבר המשיח עם הבעש"ט, ולימוד חסידות חב"ד הוא הדרוך עתה להבין את הזהר וזהו האופן שיפוצו מעיינות חוצה".

אחרי התכתבות ממושכת התרצה הריא"ז לעיין בתורת חב"ד וביקש שישלחו אליו את ספר התניא, ולימים כתב הרבי לרמ"ז: "נהניתי ממה שהודיעני אשר הנ"ל [הריא"ז מרגליות] לומד תניא בחבורתו ומתחיל להפיץ גם כן מעיינות אלו בסביבתו". עם זאת העלה הריא"ז קושיות ותמיהות שונות על תורת חב"ד ובייחוד על דרכה של חב"ד בקירוב יהודים, וכתב את דבריו בסגנון חריף ביותר. הדבר גרם לרמ"ז לצער ונפילת הרוח. הוא כתב לרבי על מחשבותיו, אך הרבי עודד אותו לחזור ולהסביר את גישת החסידות דבר דבור על אופניו.

על דבריו של הריא"ז שיש להתרחק מן הרשעים ובוודאי שאין לבוא עמם במגע על מנת לקרבם, השיב הרבי שגם אם היה צודק בכל פרט בגדרם ההלכתי של אלו שאינם שומרי תורה ומצוות לעת עתה, הרי שבעל התניא קבע בספרו כי אף מי שמצווה לשנאו מחמת התנהגותו הרעה, מצווה אף לאוהבו ולקרבו לתורה.

הרבי הוסיף ועודד את הרמ"ז להשפיע על המקובל הירושלמי באמרו שמאמר רבותינו ש"המאור שבתורה מחזירו למוטבו" שייך לכל המדרגה ומדרגה של בני ישראל, וככל שהאדם מתרומם ומתעלה הרי זה כאין ואפס לגבי המדרגה אליה יכול להתעלות בעתיד שכן "טוב אין לו סוף", ולכן אף על גאון וצדיק נעלה כמותו

איסוף מנהגים

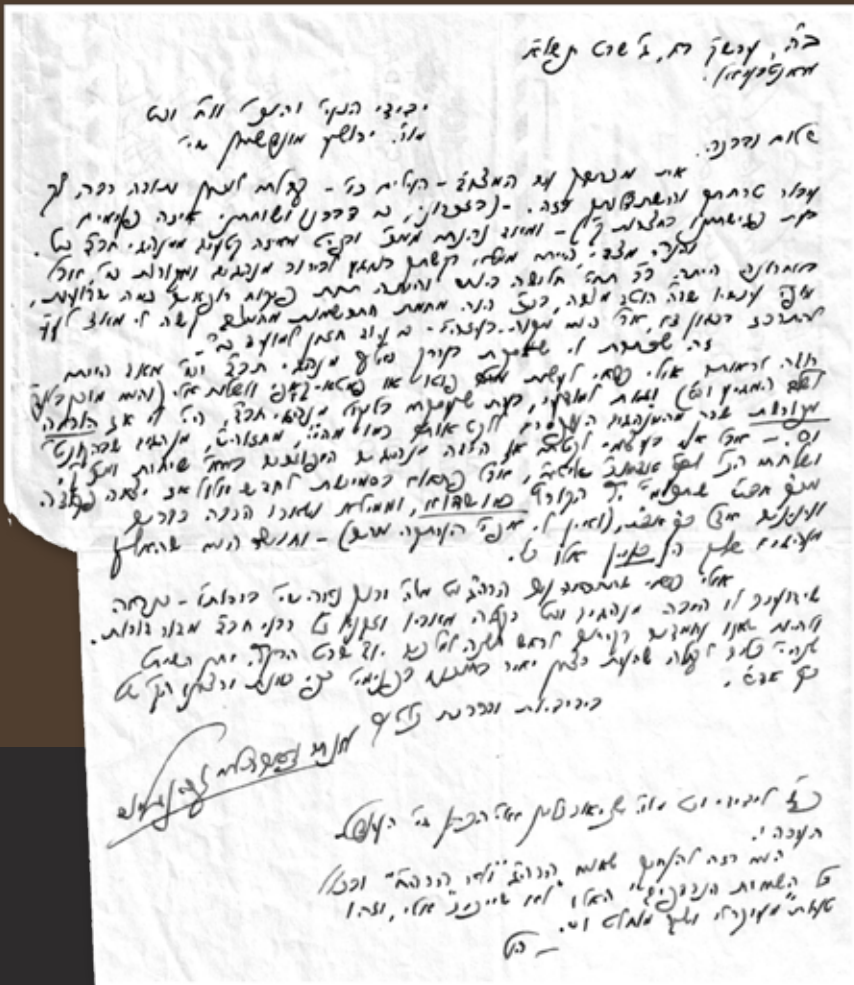
בחיבה מיוחדת חיזר הרמ"ז גרינגלאס אחר מנהגי אדמו"רי חב"ד וגדולי החסידים, ובבקיאותו בהלכה ובקבלה ידע לדקדק במנהגים אלו ולבאר את פשרם. במשך השנים העלה על הכתב רשימות מפורטות של מנהגי גדולי החסידים שהיה במחיצתם בצעירותו, כאשר גולת הכותרת הם שני חיבורים שהוציא לאור בתחום זה: 'ספר המנהגים חב"ד' ו'ליקוטי דינים'.

"כשהגעתי למונטריאול", סיפר הרמ"ז, "הבחנתי בתופעה מצערת רחבת היקף. נתקלתי ביהודים שאינם יודעים הלכות בסיסיות, וחשבתי מה ניתן לעשות בכדי לסייע לפתרון הבעיה, ועלה בדעתי לחבר מקבץ הלכות יסודיות בשפה פשוטה, לפרסמן בסגנון של לוח קיר ולתלותו בבתי הכנסת".

קובץ זה התייחד בהיותו כתוב בשפת היידיש ונועד בעיקר לציבור היהודי שהגיע מה'עולם הישן' לעולם החדש, יהודים ששמרו מסורת והגיעו לבתי הכנסת אך לא הידרו במיוחד במצוות. בקובץ הראשון שהופיע בשנת תשי"א באו דברי הסבר על הימנעות משימוש בחפצים טכנולוגיים בשבת, זהירות בכשרות ועוד. הרבי זי"ע ליווה את הוצאת הקובץ, העיר על פרטים הלכתיים שונים ואף כתב לו הקדמה מיוחדת בה הרעיף ברכות ותשבחות על העורך. לימים העיד הרבי כי הקובץ "פעל הרבה באחינו בני ישראל הנדחים במקומות הרחוקים".

בשנת תשכ"ז הוציא לאור את 'ספר המנהגים', המקבץ את מנהגי חב"ד כפי שנקבעו בידי רבותינו במשך הדורות, בעזרתו של מוכרי הרבי הגה"ח הרב יהודה ליב גורנו. נר לרגליו היו דברי אדמו"ר הרי"ף כי "מנהגי ליובאוויטש מיוסדים לא רק על הלכה או הידור מצוה, אלא גם על עניינים רוחניים הנוגעים בנפש. מנהגי ליובאוויטש מעמידים על בסיס של 'עבודה' את מהלך הרוח הכללי של יהודי, שהוא ובני ביתו מוארים ברוח הטהרה השורה על מנהגים אלו". בשולי הגיליון נוספו מקורות והערות ליסודות המנהגים בדברי חז"ל ובספרי הפוסקים והמקובלים. ספר זה מהווה עד היום ספר היסוד למנהגי חב"ד.

רשימות נוספות שהעלה על הכתב ממנהגי חסידים הוכאו בספר עב הכרס "ליקוטי סיפורי התועודיות", שנרשם מפי הרמ"ז או מרשימותיו וכולל ברובו סיפורים וזכרונות מרבני ותלמידיהן גדולי החסידות, ולצידם פרקי תולדותיו שלו, חידושי תורה ומכתבי קודש מאדמו"רי חב"ד.

"הנני בזה להעירך שאינני 'הרה' ג' ולא 'הרה' ח', ובכלל כל השמות הנרדפים האלו לא שייכים אלי. וזהו טעות מעיקרא ושקר מוחלט". אחד ממכתביו המאלפים של הגר"ז גרינגלאס זצ"ל אל הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ז"ל

פנינים משולחן גבוה

סיפורים ואמרות רבות היו שאורים על לשונו של הרמ"ז ביושבו עם תלמידיו, ולהלן מקבץ מתוך פניני אור אלו

להעלות נר תמיד

על הכתוב "ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד", דרש הרמ"ז: 'כתיב' הוא רמז לשני בתי המקדש שהיו לעם ישראל, שכן 'כת' הם ת"כ שנים שעמד בהן בית שני ו'ית' הם ת"י שנים שעמד בהן בית ראשון. שני הבתים נעשו 'כתיב', לשון שביירה, שכן נחרבו בעוונותינו. אך על ידי החורבן נזכה לבסוף "להעלות נר תמיד", הוא בנין בית המקדש השלישי שהוא בית נצחי שלא ייחרב לעולם.

חורבן שנוגע ללב

נאמר בשולחן-ערוך שבברכת המזון צריכים להוריד את הסכין מהשולחן או לכסותו, והפוסקים כתבו שטעם הדבר הוא מפני מעשה שהיה באדם שהגיע לברכת 'בונה ירושלים' ונזכר בחורבן הבית, התעורר בו צער כה גדול עד שנטל הסכין ואיבד את עצמו לדעת. אך לכאורה זהו דבר שלא שייך לאנשים כערכנו, ומדוע נקבעה הלכה כזו עבורנו? אלא בא הדבר ללמדנו שעלינו לזכור שהיה יהודי שחורבן הבית נגע בלבבו עד כדי כך שעשה מעשה כזה. ובעצם זו המטרה שמספרים כל סיפור חסידי שתוכנו עוסק במצבים שאיננו שייכים אליהם; מספרים זאת בכדי שלכל הפחות נדע שהיו יהודים שהיו שייכים לכך.

לתבוע מהעשירים

מעשה בקבוצה של חסידים שעסקו תדיר בתעניות וסיגופים, אמר להם רבי זלמן אהרן שניאורסון (אחיו של אדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש): "מדוע עזבתם את העשירים ואתם תובעים מהעניים, והלא מהעשירים ניתן להשיג הרבה יותר. עד כמה שהעשיר קמצן - עדיין ניתן להשיג אצלו הרבה יותר ממה שמשיגים אצל העני!" כוונתו הייתה שיש להעניק את עיקר תשומת הלב לעבודת ה' במוח ובלב שהם 'עשירים' יותר, מאשר התעסקות ב'עבודה' עם הקיבה שהיא ענייה יותר...

אדם שגופו 'תורה'

את הכתוב "זאת התורה אדם" יש לפרש בפנימיות: תכלית העבודה היא שהאדם עצמו נעשה 'תורה', שטבעו מזדכך ומתעלה עד שכל הנהגת גופו היא רק לפי התורה. כך הסביר רבינו הזקן את הטעם לכך שהלך ללמוד אצל המגיד ממזריטש: "בזילנה מלמדים היאך ללמוד תורה, ואילו במזריטש מלמדים היאך נעשה איש ישראל בעצמו בבחינת תורה".

הרה"ק רבי וועלוול מזבארין, בנו של הרה"ק המגיד מזלוטשוב, נהג לנדוד מעיר לעיר. בבואו לעיירה אחת הגישו לו כיסא

כך גם בעבודת ה' הרוחנית בדרכי החסידות ישנם ששה קצוות: ארבע רוחות הם ארבעת היסודות עליהם מושתתת עבודת התפילה, (א) לימוד חסידות קודם התפילה, (ב) טבילה קודם התפילה, (ג) חשיבה והתבוננות בדברי חסידות קודם התפילה, (ד) תפילה במתינות. 'מעלה' הוא הרגש החסידי שמתעלה ומתלהט בלי גבול למעלה מעלה, ואילו 'מטה' הוא העבודה בפועל במשך היום. כאשר חסר חלילה אחד מן החלקים הללו, הרי זה כאילו חסר אצל האדם אבר ברוחניות. אף שעבודה זו קשה, אך כאשר האדם משתדל ורוצה באמת להצליח בזה, ההרגל נעשה טבע.

כוחותיו של חנווני

כדי להיות חנווני דרושים כוחות רוחניים כפולים, ואם זכה האדם לכוחות רוחניים גדולים ונעלים כאלו - חבל לבזבז אותם בחנות.

קביעת עיתים לתורה

פעם נכנס חסיד בעל עסקים מלודז' אל הרבי הרי"ץ ל'יחידות', וכאשר שאלו הרבי בנוגע לקביעת עיתים לתורה, השיב החסיד: "כשיש לי זמן אני קובע עיתים, אבל כשאין לי זמן איני לומד כלל". אמר לו הרבי: "הטעם שהלשון הוא 'קביעת עיתים לתורה', 'עיתים' בלשון רבים ולא 'עת' בלשון יחיד, הוא מפני שהזמן שצריך לקבוע ללימוד התורה משתנה בין שני סוגי 'עיתים', בשעה שיש לו פנאי ובשעה שאין לו פנאי, שבכל אופן יקבע עת ללימוד התורה". כלומר: ישנם מצבים שונים בחיי האדם, ישנה עת שבה יש לו זמן וישנה עת שבה אין לו זמן, אך צריכים לקבוע את לימוד התורה בכל סוגי ה'עיתים' לפי עניינם...

תוכחה סטרילית

כאשר אדמו"ר הרי"ץ היה בבית רפואה והרופאים התכוננו לתת לו זריקה, התבונן הרבי כיצד מכינים ומנקים את המחט ואת שאר הכלים ורוחצים את הידיים היטב. שאל אותם הרבי מדוע עושים זאת והסבירו שלפני הזריקה חייבים לוודא שהמחט נקייה לחלוטין כדי שלא ייכנסו חיידקים לגוף בעת הזריקה וייווצר זיהום.

כששמע זאת הרבי אמר למשמשו שמכאן ניתן ללמוד מוסר השכל מאלף: בטרם נותנים לאדם 'זריקה' ומוכיחים אותו על מעשיו שאינם ראויים, עלינו לוודא שאנו נקיים לגמרי, כדי שהתוכחה תיאמר ללא נגיעות אישיות אלא באמת ובתמים רק לטובת הזולת עצמו. בדיוק כפי שבמשל, אם המחט אינה נקייה עלול הדבר לגרום לתוצאה הפוכה חלילה, כך גם בממשל, מבלי לתוצאה הפוכה חלילה, אך גם בממשל, מבלי שהמוכיח ניקה את עצמו היטב מכל 'נגיעה', עלול הוא לגרום לתוצאה הפוכה מהרצוי.

לשבת עליו, אך מחמת שהיה נמוך קומה הביאו תיבה קטנה בכדי שיניח את רגליו עליה כעל 'הדום', אך משנגעו רגליו בהדום נרתעו הן מיד חזרה ולא היה יכול להניחן עליו. כשפתחו את אותה התיבה, מצאו שהיה בה ספר קודש והבינו שהרגיש הצדיק ברגליו בכך. השמועה על גילוי רוח הקודש נפוצה בעיירה והמונים החלו לשחרר לפתחו לקבל את ברכתו, וכששאל הצדיק מה יום מיומיי ומדוע נתרבו הבאים, השיבו לו שהדבר נעשה בעקבות ה'מופת' האמור. 'אין שום מופת בדבר', נענה רבי וועלוול, "לא אני עשיתי זאת אלא רגלי הן שברחו מעצמן מן התיבה". במעשה זה רואים אנו כיצד יכול יהודי להפוך את טבע גופו שינהג אך ורק כפי התורה.

בכך ניתן לבאר את הכתוב באברהם אבינו "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת". ולכאורה תמוה: הלא אברהם עשה קודם לכן פעולות רבות בידיו ומכל מקום לא נאמר בכתוב שאברהם שלח את ידו, ומדוע הוצרכה התורה לציין זאת כאן? אלא שבכל הפעולות שעשה אברהם על פי רצון ה', לא היה לו צורך לשלוח את ידו שכן היד עשתה זאת מעצמה, ודווקא בעניין "לשחוט את בנו", שכפי שהתברר לא היה בציורי ה', הוצרך לשלוח את ידו באופן מכוון.

מזוזה לשלום בית

ישנה מחלוקת הפוסקים האם צריכים לקבוע את המזוזה באופן זקוף או בשכיבה, ונפסקה ההלכה לעשות פשרה בין השיטות ולקבוע את המזוזה כשהיא מוטה באלכסון. מכך יש ללמוד הוראה נפלאה בעניין שלום בית:

הקב"ה ציווה לקבוע את המזוזה "על מזוזות ביתך", היינו שהכניסה וההתחלה של בית בישראל היא בקביעת מזוזה, והמזוזה נקבעת באופן כזה שבו עושים שלום ופשרה בין השיטות, בכדי להורות שבנין הבית היהודי תלוי דווקא בהנהגה של שלום ואחווה.

הולכים בחושך

נאמר בנביא "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול". הפירוש הפשוט הוא שאפילו בחושך היה להם אור גדול, אך יש לדרוש זאת בדרכי החסידות, שכאשר הולכים בחושך, כלומר שלמרות החושך ממשיכים ו'הולכים' לעשות את הנדרש, אזי "ראו אור גדול" - מתבטלות כל המניעות ונעשית הצלחה גדולה.

ששה קצוות בעבודת ה'

טבע העולם הוא שלכל דבר גשמי ישנם ששה קצוות: ארבע רוחות, מעלה ומטה.

יש מקום להשפיע בדרכה של תורה.

שיטת ליובאוויטש באהבת ישראל

לאור דברי הרבי ניסח הרמ"ז קונטרס שלם על שיטת ליובאוויטש באהבת ישראל על יסודות הקבלה והחסידות, בפתחו כתב "לזאת מלאני לבי כתלמיד פעוט האחוז בכנפי הגלימה של כ"ק אדמו"ר שליט"א [זי"ע] ורבותינו הקדושים, לשנס מתני ללקט איזה נקודות בענין זה, ואולי על ידי זה תמורת שנאת ישראל יתעוררו רבים לאהבת ישראל והיה זה שכרי".

בין הדברים סיפר על כך ששאלו את כ"ק אדמו"ר הריי"ץ כיצד מקרב הוא גם יהודים שעליהם נאמר בשולחן-ערוך דין "מורדין ולא מעלין"? והשיב: "ארבעה חלקים יש בשולחן-ערוך, ו'חושן משפט' הוא החלק הרביעי והאחרון. בחלק זה עצמו ישנם יותר מ-420 סימנים, ופרטי הדינים של 'מורדין ואין מעלין' הם בסימנים האחרונים שבו. כשילמדו ויקיימו את כל דיני השולחן-ערוך, מתחילת 'אורח חיים' ועד לסימנים אלו, אז יפסקו דינים אלו. כוונת הדברים: כשעושים ליהודי דבר לא טוב וטוענים שכן הוא לפי התורה, הרי ראשית יתכן שטועה הוא בהלכה, ויתרה מזו יתכן שעושה זאת מסיבות אחרות או מחמת טבעו הרע והוא מטעה את עצמו שעושה זאת בגלל יראת שמים שבו; לעומת זאת, כאשר עושים טובה ליהודי, אין שום ספק כלל שעושה מצווה, מהצד הטוב שבו.

נאה דורש ונאה מקיים. לצד מסירותו העצומה בעבודתו בישיבה, עסק הרמ"ז בהפצת היהדות בקנדה בכל מאורו. "פעם ביקרתי יהודי שבצעירותו למד בישיבה אך כשהגיע לקנדה התרחק מקיום מצוות", סיפר בהזדמנות, "שוחחתי אתו ועוררתי אותו לקיים מצוות כשמירת שבת, כשרות וכדומה. אותו יהודי טען שאינו מבין כיצד ליובאוויטש עזבו את דרך הבעש"ט, הלא הבעש"ט לימד שהעיקר הוא הלב של יהודי, 'יש לי לב יהודי חם, ואתה מדבר איתי על קיום המצוות?!'"

"עניתי לו במשל: אדם עבר תאונת דרכים קשה וכתוצאה מזה נעשה משותק בידיו ורגליו או שהוא מצוי בתרדמת לא-עלינו, אך הלב עובד כראוי. האם יש שביעות רצון

מכך שהלב עובד? רק במידה מועטה! היינו מצפים שגם יתר האברים יעבדו, ויש בנו עצב רב למראה נכותו הקשה של הפצוע. כך הוא בדיוק בנמשל, עיקר חשיבותו של לב יהודי היא כאשר הוא בא לידי ביטוי בקיום המצוות בפועל".

פעולותיו להפצת יהדות במונטריאול, שהחלו מיד עם בואו לשם בשנת תש"ב, היו

התכתבות יזומה אודות תורת החסידות. הגאון המקובל הרב אשר זעליז מרגליות זצ"ל

שני צדדים אפיינו את הרמ"ז כמשפיע ומחנך. מחד, דמות אבהית, עדינה, עוטפת ומחממת; ובה בעת עיניים חודרות ותובעות, של מי שדורש את המירב מתלמידיו

הגורם הראשוני ליצירת קשרי מכתבים עם כ"ק אדמו"ר זי"ע, ששימש באותן השנים בחיי חותנו כיו"ר המוסדות העוסקים

בעניינים אלו. תחילה עסקו המכתבים בנושאים 'טכניים' יותר של ניהול הפעילות, אך עד מהרה החלו לדון בכל מכמני התורה, בייחוד בנושאי קבלה וחסידות. אוצר כלום זה של מאות מכתבי הרבי אל הרמ"ז נמצא בחלקו הגדול בסדרת 'אגרות קודש'.

התכתבות ענפה

על אף גדלותו הרוחנית ומרום שנותיו, נהג בתלמידיו בידידות ושוחח עמם תדיר בגובה העיניים. בצניעותו ופשטותו הגיב בסלידה אוטומטית לתארים המופלגים שכיבדו בהם אותו. לדברי אחד מתלמידיו, "אם היינו פונים אליו 'הרב גרינגלאס' הוא מיד היה דואג לתקן אותנו: 'השם שלי הוא וולף' (זאב). הוא לא רצה לשמוע שקוראים לו אפילו 'הרב'. כשקראו לו 'ראבי"י היה אומר: 'א ראביי איז א רעפארם' (ראביי הוא כינוי רפורמי)".

התכתבות ענפה ניהל הרמ"ז עם החסיד המלומד הרה"ח הרב יהושע מונדשיין ז"ל, בענייני הלכה וחסידות, זכרונות ושלל נושאים מגוונים, ובסיום מכתבו הראשון הבהיר: "הנני בזה להעירך שאינני 'הרה"ג' ולא 'הרה"ח", ובכלל כל 'השמות הנרדפים' האלו לא שייכים אלי, וזהו טעות מעיקרא ושקר מוחלט וכו'". במכתב אחר ששלח לתלמיד, הוכיח אותו על כך שכתב לו תארי כבוד בתחילתו: "עוד הפעם בל תכתוב לי 'טיטול'ך (תארים) כאלו, כי זהו 'חזוק' ולצון ובזיון, והנני מתבייש להראות מכתבך למי שהוא".

עוד על צניעותו וחושיו הרוחניים שח תלמידו הגה"ח הרב שניאור זלמן פרקש שליט"א, מראשי ישיבת חב"ד בארגנטינה, לאחר פטירתו בשנת תשע"א: "המחשבה הראשונה שעולה בזכרון על האי גברא רברבא איש האשכולות, היא על ענווה וצניעות מופלגת, ביטול גמור של כל מציאותו, ככל המדרגות המבוארות בספרי חסידות. אוי לו למי שרק יהיין להזכיר שמץ מינהו מידיעותיו ויכולותיו בתורת הקבלה, שכן בכל כוחו יפריך ויערער את הקביעה שאכן הוא 'מקובל'. גם את העובדה שהרבי כינהו 'מיין מקובל' ('המקובל' שלי) יכחיש מכל וכל, כלא היה ולא נברא! על כוחו בקריאת מחשבות הזולת או דיוקו הנפלא בתפיסת התלמיד שלא קרא קריאת שמע בזמנה או שעדיין לא ברך ברכות התורה, הוא יפטר בצחוק מתגלגל, כאומר: סתם, ניחשתי".

חדש ימינו כימי קדמוני

המעקב בתחנת הרכבת אחרי האיש הלא-נכון התברר ככישלון < כל מעשה טוב, קטן כגדול, חתום בחותמו של הקב"ה > וארון העץ המחוספס אינו מעלים על נוכחותו של ארון הזהב שבלבנו >> התוועדות מיוחדת לרגל שבת חזון

אם עובדו כראוי."

את הפסוק "כח מעשיו הגיד לעמו" פירשו בספרים הקדושים, שאת הכוח של המעשים של הקב"ה עצמו הוא כביכול נתן לישראל סגולתו, כך שיוכלו על ידי מעשיהם הקטנים לחבר עליונים ותחתונים. כי אין באמת מעשים קטנים ואין יהודים קטנים. המעשים גדולים ואנו גדולים. כך כותב אדמו"ר הזקן בתניא: "בכל דחיה ודחיה" - אפילו לא פעולה ממשית חיובית, אלא פשוט דחיה קטנה - כשיהודי אומר ליצר הרע שלו: לא! לא עכשיו, הן ב"סור מרע" והן ב"עשה טוב", כשאדם מחליט לחשוב מעט על גדלות הבורא לפני התפילה, להתפלל בנעימות ובחזרה, וכשהוא משתדל להשכין שלום בביתו, הרי במעשים אלו מי ידמה לו ומי ישווה למעלתו!

מעשה יחיד לעולם אינו מעשה יחיד. גם מחשבה ודיבור אינם מנותקים מהעולם שסביבם. הכל כאשר לכל קשור לתכלית בריאת העולם, וכל אדם הוא שליח ההשגחה העליונה כדי לגדל ולקדש את שמו של הקב"ה בעולם. כ"ק אדמו"ר הרש"ב ז"ע הסביר פעם שהסיבה לכך שמורנו הבעל שם טוב נקרא בשם 'ישראל', היא מפני שאחת העצות כדי לעורר אדם מעלפוננו היא לקרוא לו בשמו: פלוני, התעורר! ולכן כשעם ישראל התעלף מבחינה רוחנית, בעקבות התקופה הקשה בדורות האחרונים של הגלות המרה, שלחו משמים את הבעל שם טוב שקרא לעם ישראל: יהודים, התעוררו! כל מעשה שלכם, דיבור ומחשבה, יקרים מכל יקר!

שלושה ארונות, שלושה רבדים

החשיבות של מעשה אחד, דיבור אחד ואפילו מחשבה היא קריטית. ולעניין זה לא בהכרח נוגע כמה האדם מחובר מתוכו לפעולה שעושה או לדיבור שמדבר. גם אם נראה לו שמעשה המצוה שעושה אינו משקף את רגשותיו הפנימיים השרויים לעת עתה במחוזות אחרים, אל לו לחדול ממנו חלילה. ואפרש שיחתי:

כל ילד לומד בחומש שמות שארון הברית היה מורכב למעשה משלושה ארונות - ארון עץ אמצעי שמשני צדדיו, החיצוני והפנימי, ארונות מזהב. כלומר, בשונה מכלים אחרים במשכן שבהם ממש ציפו את העץ בזהב, היו אלה שלושה ארונות שונים שפשוט הורכבו זה בתוך זה. מה טעמו של ציווי מיוחד זה? אינני יודע. אבל אולי יש כאן מסר שאנחנו יכולים ללמוד ביחס לארון הקודש האישי שלנו, בבית המקדש הפרטי הבנוי בלבנו.

כל יהודי מורכב משלושה ארונות, אלה שלוש תודעות ושלושה מצבי קיום. הראשון, הפנימי ביותר, הוא הנשמה, ה"חלק אלוקה ממעל ממש", נקודת האלוקות שהיא מהותו ויסודו של יהודי, שעל כן גם אם היא עלולה להיות בלתי מודעת לו עצמו, עדיין השפעתה קיימת ופעילה באופן תמידי. על גבי קומה זו ישנה האישיית של האדם עצמו. המחשבות, הרגשות, מצבי הרוח, האינסטינקטים והרצונות. ובקיצור, האדם שאנחנו מכירים.

יש מדרש נוגע ללב, שאני חושב עליו הרבה: חז"ל ממליצים לאדם לקיים מצוות בצורה הטובה ביותר שהוא יכול. מדוע? מפני שאנו רואים בהיסטוריה כמה אנשים שעשו מעשים טובים, ואחר כך התברר שדווקא מעשים אלו היו במידה מסוימת מכריעים ושינו את פני העתיד. והם מביאים לכך כמה דוגמאות.

ראובן, בכור שבטי ישראל, לא ידע בשעת מעשה שבגלל שהציל את אחיו יוסף ממוות יתגלגל הוא למצרים, יהיה משנה למלך ויציל את משפחתו ואת העולם כולו מרעב. אילו היה יודע, לא היה מסתפק בהצלתו והשארתו בכור אלא היה מוליך אותו כמלך לאביו יעקב.

כך גם אהרן, הכהן הגדול, שה' אמר עליו שהוא באמת ובתמים שמח בשביל אחיו הצעיר משה שנבחר להיות נשיא הדור, שיוציא את בני ישראל ממצרים ויקבל את התורה מפי הגבורה. הוא לא אמר בפיו "אני שמח עבורך"; הוא היה "שמח בלבנו" כמו שהתורה מעידה עליו, הוא פרגן באמת למשה. אבל אם היה יודע את תיאור התורה על טוב ליבו, הוא היה יוצא לקראתו בתופים ובמחולות.

בכל אופן, עבורנו יש ברכה מסוימת בכך שהקב"ה מסתיר מאיתנו את הדברים העתידיים לבוא. כך אנו יכולים לבחור ולעשות את הדברים מרצוננו. אבל אף על פי כן, מומלץ וכדאי לחשוב על הדברים כאילו בהם תלוי העולם, ולא רק כאילו אלא באמת.

ואיך מסיים המדרש? "עכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה? אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם, שנאמר 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב'".

אכן כן, הדברים שאנו עושים נכתבים ונחתמים ומתויקים בשמים. ועל ידי מי? על ידי אליהו הנביא ומלך המשיח. כלומר, המשיח עוד עתיד להראות לכל אחד ואחד את מעשיהם במשך כל חייהם - כיצד הם הועילו וקירבו את בואו של אליהו מבשר הגאולה, והקב"ה חותם על כך, ממש כמו שאומר רבנו הזקן בתניא: "והנה ה' ניצב עליו ומלוא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב

ותיב פרו - התיב שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!
אלפי בתי כנסת נוהגים כל שבוע מחזיקות עליון שבת
בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

רוצה שהענין שלך יגיע ליעד?
סלפון אחד והוא בנתב הנטון!
074-703-5009

נתיבפרו
ככה מצליחים בטוב

תשובה היא אוצר!

חדש! אוצר ליקוטי שיחות תשובה
התשובה במשנת הרבי מליובאוויטש
 שיחותיו של הרבי מליובאוויטש זי"ע
 בנושאים יסודיים במצוות התשובה
 בתרגום ללשון הקודש ובתוספת סיכומים

בין הנושאים: מהות התשובה |
 דרכי התשובה | תיקון החטאים |
 הפיכת הזדונות לזכויות צדיקים
 ובעלי תשובה | תשובה עילאה |
 זמני התשובה | ועוד

כנסו עכשיו - www.sifreiorhachaim.co.il

להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות | הפצה ראשית ספרי אור החיים |
 להזמנות מסחריות: 0527686318

הארון השלישי הוא הארון הפעיל. ההתנהגות, מערכות הקשרים שאדם מקיים עם זולתו והפעולות שאנו עושים בחיי היום-יום.

הארון הפנימי הוא זהב טהור. זוהי המהות האלוקית והרוחנית שלנו, המאירה ככרך של קדושה. בבסיס, כל יהודי, יהיה מי שיהיה, הוא חלק מהאיך-סוף, ביטוי של אור ה' בעולם. כמו זהב, הוא לא מתקלקל ולא נרקב. אמנם הוא יכול להיות מוכתם ומאובק, אבל בניקוי קל הוא חוזר ומבריק. וכשם שלא ניתן לחבל ולפגוע בה, רחמנא ליצלן, כך לא ניתן להחריב את נקודת האלוקות הנמצאת בכל אדם. ברמה הנשמית, כל יהודי נשאר שלם לחלוטין, ומכוח נקודה זו הוא יכול להיות מלא ביטחון, חוזק ושמחה.

כאמור, הארון האמצעי בבית המקדש היה עשוי מעץ, והוא משקף את האישיות המודעת והגלויה של האדם. בדיוק כמו עץ, הרגשות שלנו עוברים שינויים רבים. אנו עשויים לפתח ולעדן את אופי העץ שלנו כך שהוא יהפוך ליפה ונאה, או לחלופין להביא לכך שהאישיות שלנו חלילה עלולה להתבלות ולהירקב.

ארון הקודש השלישי והחיצוני, זה שנראה לעיני כל, גם היה עשוי מזהב טהור. עברונו הדבר מורה על הוראות התורה המיועדות להתנהגותו של האדם. כלומר, וזה המסר החשוב: למרות כל מה שאנו עשויים להרגיש מבפנים - כאב, ספקות ומחשבות שונות - כל אלו אינם צריכים להכתיב את ההתנהגות שלנו. עלינו לזכור תמיד שגם כאשר מצבי הרוח המודעים שלנו עלולים להשתולל, המהות שלנו נשארת זהב טהור, וכך גם ביכולתנו לשלוט על ההתנהגות החיצונית שלנו.

אפילו בזמן שאתה מרגיש לא ראוי, אתה לא ממש בעניין, בכל זאת ההתנהגות שלך - המעשים, הדיבורים והמחשבות - יכולה לשקף את היופי וההדר של האלוקות והקדושה האינסופית שבך. אתה יכול להרגיש כמו בול עץ, ועדיין לבחור להיות זהב.

אחים יקרים, עבור כל מי שלמד תניא, הדברים הללו הם אל"ף ב"ת. התניא מלמד את האדם שהוא מסוגל להיות "בינוני". זו לא טרגדיה אם הארון האמצעי שלנו הוא מעץ, מחוספס ולא כל כך יפה. העובדה שנעים בקרבי רגשות שליליים לא הופכת אותי ליהודי רע חס ושלום אלא לאדם נורמלי. לעומת זאת, ההתנהגות שלי יכולה בהחלט לשקף את ארון הזהב הפנימי שלי.

לא להתבלבל בין הקרונות

חסידים סיפרו משל על אדם כפרי פשוט שמעולם לא יצא מגבולות העיירה בה נולד, עד שנאלץ לנסוע לעיר הגדולה מסיבה מסוימת. הוא הגיע לראשונה בחייו לתחנה הרכבת, וראה אנשים עומדים בתור לאשנב שבו נמכרו כרטיסי נסיעה. לצערנו, הוא נפל על פקיד שזיהה את כוונתו, וזה שידל אותו לרכוש כרטיס דווקא למחלקה הראשונה תמורת הון רב.

הכפרי נטל את הכרטיס והכניסו לכיסו, בלי שידע כלל כיצד נראית הרכבת מבפנים ואילו מחלקות קיימות בה. מאחר שלא רצה לסמוך על עצמו, החליט לשבת על הספסל ולהיצמד במבטו לאדם מן השורה שישב אף הוא והמתין לבוא הרכבת. הכפרי אמר לעצמו שהוא יעקוב אחר אותו אדם, שמן הסתם הוא בעל ניסיון יותר ממנו, והוא יחקה את מעשיו ככל אשר יעשה.

לדאבונו, שוב נפל הכפרי בפח. אותו אדם שהוא בחר מכל הנוסעים כלל לא רכש כרטיס נסיעה. מיד כשהגיעה הרכבת ועצרה בתחנה, הוא התגנב ישירות לקרון האחורי, השתטח על הרצפה וחמק מתחת לספסל. כך תכנן להסתתר מפני ביקורת הכרטיסן ולהרוויח נסיעה בחינם. כמותו עשה גם הכפרי לפי תומו, בחושבו שכך מנהג המקום, אלא שמאחר שלא היה מנוסה די הצורך, לא הצליח להכניס את כל גופו הכרסנני תחת הספסל...

הנסיעה החלה. הכרטיסן נכנס אל הקרון ועבר בין הנוסעים, והנה הבחין בזוג רגליים המבצבצות מתחת לספסל. תכף הרים את קולו ופקד על הכפרי לצאת ממחבואו ולהציג בפניו כרטיס נסיעה. נעמד הכפרי על רגליו ובשלווה שלף את הכרטיס מכיסו והגישו לכרטיסן ההמום. הלה הביט בו במבט תוהה ואמר לו: "נכבדי, נשתבשה עליך דעתך?! הלא ביכולתך להתרווח בכורסאות המחלקה הראשונה, ותמורת זאת שוכב הנך כאחרון הגנבים תחת הספסל בקרון האחורי?!"

לחיים, לחיים ולברכה. אחים, בל נטעה בטעותו של הכפרי. איננו צריכים לערוב בין הארונות שלנו. אל נגדיר את עצמנו לפי ארון העץ שלנו. נתנהג בהתאם לארון הזהב הפנימי, ומעשינו יזהירו כוזהר הרקיע שאורו לא יכה לעולם.

אגדות החורבן - באור החסידות

תיקון החורבן - אהבת חינוך

אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים (נה, ב)

..בימים האלו אשר סיבתם היא אקמצא ובר קמצא כו', הנה העבודה היא בקצה השני (ועל דרך מה שכתב הרמב"ם בהלכות דעות פרק ב - ועוד יותר) היינו אהבת ישראל אהבת חנם. (אגרות קודש ח"ו ע' שלג)

ראיה באלקות - רק לבני ישראל

ברוקין שבעין, דוכתא דלדין הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא (ט, יג)

הטעם לכך שדוקין שבעין הוא מום רק אצל ישראל, יובן בהקדים מה שכתב החינוך (מצוה רפו) שהקרבן צריך להיות תמים כי הקרבנות עניינם לעורר את מחשבת האדם אל ה', ו"הלבבות יתעוררו בחשוב ובשלם במינו יותר". ובעומק יותר ע"פ דברי רבינו הבחיי (ויקרא א, ט) שקרבן הוא מלשון קירוב, וענין הקורבנות הוא קירוב כוחות האדם אל ה', הרי שעל ידי זה שהקרבן "תמים" מתעורר האדם בכל הכוחות והחוששים אל ה'. ועל פי זה יובן שאצל בני נח עצמם לא נדרש תמימות זו. "דוקין שבעין" הוא ענין הראיה, ואצל ישראל ישנו ענין הראיה באלקות, מה שאין כן בבני נח. והענין הוא, הנה אף על פי שגם אצל בני נח ישנו ענין האמונה בבורא עולם, דקרו ליה אלקא דאלקייא, מכל מקום, יש חילוק עיקרי בין האמונה דבני נח והאמונה דבני ישראל. ונקודת החילוק היא:

אצל ישראל, ענין האמונה הוא תוצאה מזה שיש בהם "חלק אלקה ממעל ממש", ש"ה' אחד מאיר" בנפשו, וכיון שאין יסוד האמונה במציאותו של המאמין (שכלו והבנתו), אלא זה ש"ה' אחד מאיר" ומתגלה בנפשו, הרי מובן, שבו מתגלה אמיתית אחדותו של הקב"ה, "ה' אחד" ו"אין עוד מלבדו"; מה שאין כן אצל בני נח, שאין אצלם נשמה קדושה, הרי כל אמונותם באלקים היא תוצאה מתפיסתם והשגתם באלקות, וכיון שהיא מיוסדת על מציאותם, לכן אין אמונה זו שוללת (בהכרח) מציאות אחרת (או אפילו שליטה אחרת) מלבד הקב"ה.

הנה החילוק בין שני אופנים אלה, הוא כמו החילוק בין ב' החוששים דשמיעה וראיה: גדר ראיה הוא שהדבר הנראה מתגלה ומאיר כמו שהוא אל האדם הרואה, היינו שאין תפיסת הדבר הנראה לפי גדרי הרואה, אלא שהדבר הנראה מאיר אליו; מה שאין כן שמיעה היא

מרחוק, וכאשר האדם שומע אודות דבר מסויים, הרי תפיסתו בהדבר היא על ידי ששומע פרט אחר פרט, ועל ידי זה מצטייר בשכלו הדבר, ומובן, שאין זה גילוי הדבר כמו שהוא, אלא לפי תפיסתו שכלו והבנתו. וכן הוא בענין האמונה, דאצל בני נח, שאין ה' אחד מאיר ומתגלה אצלם, אלא שביכולתם להגיע לאמונה בה' על ידי הוכחות שכליות וכו', הרי זה גדר של "שמיעה", ואילו אצל ישראל, ש"ה' אחד מאיר" בנפשם, הרי ענין האמונה אצלם הוא בגדר "ראיה".

ולכן, כאשר בני ישראל מקריבים קרבן להשם, נדרש אצלם שעבודת ההקרה תהיה בכל הכחות והחוששים, גם חוש הראיה, ראיה באלקות. מה שאין כן בבני נח שאין אצלם הראיה באלקות, הרי "דוקין שבעין". לאו מומא הוא.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ה ע' 27 ואילך)

חשיבות מעשה האדם

ענותותו של רבי זכריה בן אבקולם, וחרביה את ביתו, ושרפה את היכלו, והגליטנו מארצנו (ט, יג)

שרוב ענותותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת השם יתברך, שמצד פלותו אינו מאמין כי האדם גורם על ידי תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים ניוזנין על ידי תורתו ותפלתו. שאלו היה מאמין זה כמה היה עובד ה' בשמחה ובריאה מרוב כל, והיה נזהר בכל אות ותנועה ומלה לאומרה כדקא יאות.

כי האדם ראוי לשום לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכל תנועותיו ועסקיו ודבורו והלוכו עושה רושם למעלה, בוודאי יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיה לשם שמים, מה שאין כן כשחושב האדם מה אני ספון לפגום או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה, ובוה הולך בשרירות לבו ויאמר אך שלום יהיה לי. ובאמת זה אינו, כי האדם ע"י מעשיו הטובים הוא דבוק בו ית' ממש, וכמ"ש והלכת בדרכיו, ועל ידי שהוא רחום למטה נתעורר מדה זו של רחום למעלה בכל העולמות, וכמו שכתוב דע מה למעלה ממך, רצונו לומר, ממך תדע איזה מדה שנתעורר בך שכך הוא למעלה. (על פי חת"ם טוב סימן קמה)

הסתעפות מהגבורות

הנהו בריוני. אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה (ט, יג)

בריוני. אנשים ריקים ופוחזים למלחמה (רש"י)

ירושלים הוא בחינת מלכות. והנה בנינה של ספירת המלכות הוא מהגבורות, כי בכדי להחיות ולהוות את העולמות בבחינת גבול ומדה ולא יבטלו במציאות באור א"ס הבלי גבול - צריך להיות בחינת גבורות וצמצומים. אך מהגבורות מסתעף יניקה ללעומת זה, כי בריבוי השתלשלות נמצא צמצום והעלם לגמרי עד שאין ניכר כלל הארת אלקות, וזהו "בריוני", אותיות "בני ריו", ריו הוא בגמטריא גבורה, ובהמשכה (בנים) מהגבורות יכול לירד לבחינת בריוני. וזהו שהם היו בירושלים.

וגם בריוני הוא בגמטריא "בעור", שהוא אביו של אחד מהמלכים דעולם התהו "בלע בן בעור", שנמנו בסוף פרשת וישלח בין "המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל", היינו לפני בנין עולם התיקון. וזהו שהם "ריקים", כי כלים דתהו נתרוקנו מאורותיהם, ושם הוא שורש הגבורות, ולכן בריוני הם בעלי מלחמה. והם פוחזים כי האורות דתהו הם בלתי סדר והדרגה, שלא בהתיישבות כעולם התיקון. ובראש הבריונים עמד "אבא סקרא", ונקרא סקרא, כמבואר בפרש"י לעיל (יט, א) שסקרא הוא צבע אדום, היינו ג"כ מבחינת גבורות, ושורשו ממלכי אדום דתהו. ולכן נקרא ראש הבריונים אבא סקרא, דהיינו, אב ומקור הגבורות.

והוא היה בר אחתיה דריב"ז, הנה איתא בקהילת יעקב מערכת רבן יוחנן בן זכאי, שריב"ז הוא בחינת זרוע ימין דמשה. ואם כן, אחותו הוא בחינת זרוע שמאל, היינו בחינת גבורות (על דרך המבואר על מרים אחות אהרן איש החסד, שהיא מהגבורות), ובר אחתיה היינו ההשתלשלות מהגבורות. (על פי תורת לוי יצחק ע' פו)

אי מלכא אנא, עך האידנא אמאי לא אתית לגבאי (ט, יג)

במחזורים הובא שהרה"ק ר' אהרן מקארליץ נ"ע זיע"א (מגדולי תלמידי הרב המגיד נ"ע זיע"א) פעם אחת כשהתחיל לומר "המלך" (בימים נוראים) נתעלף מאד, ואחר כך שאלוהו מה היה זה, והשיב, שהתבונן בהמאמר "אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי כו", ואנן מה נעני אבתריה. (מחזור השלם)

תוקף המלכויות - מכוחם של בני ישראל

והלבנון באדיר יפול, ואין אדיר אלא מלך

(ג, יג)

והיינו, שכאשר בני ישראל נמצאים במצב של נפילה ("יפול"), בזמן הגלות, הנה על ידי עבודתם בקיום המצוות מוסיפים חיות אצל שר המדינה שבה נמצאים, שנעשה במעמד ומצב ד"אדיר", כמו בגלות מצרים שאז היתה מצרים האומה היותר חזקה, ואחר כך בגלות בבל היה נבוכדנצר "מושל בכיפה", ואח"כ מלכות רומי כו'.

ויתירה מזו, דעוד קודם לכך שישאל יבאו בהם בגלות, אותה אומה ומלכות מתעלים תחלה בתכלית העלוי ביותר, וכמו במלכות נבוכדנצר שנתרומם תחלה על כל הגוים - כדי שישאל יומסרו ליד מלך על כל הגוים ולא ביד אומה שפלה.

והענין הוא לפי שבכל גלות ישראל גלתה שכינה עמהם, כמאמר גלו לאדום שכינה עמהם, ואין כבוד השכינה שהוא בחי המלכות להיות בגלות רק אצל מלך על כל הגוים.

וכן ראינו גם בדורנו זה האחרון, כל עוד שרוב מנין ורוב בנין של עם ישראל היה במדינת רוסיה, הטילה מדינה זו את אימתה על העולם כולו. ובזמן האחרון כשרוב העם עבר לארצות הברית, נעשתה מדינה זו למדינה החזקה ביותר בעולם.

(על פי תורת חיים לך לך צב, א. לקוטי שיחות כ עמ' 142. תורת מנחם ח"ד ע' 97)

הפגם שנעשה על ידי העבירות

נטל סייף ונידר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא (ג, יג)

לכאורה יפלא מה שייך ענין הדם לכאן, אך הנה הראה להם בזה מה שגרמו בעוונם, כי הנה על דרך משל אברי האדם מלוכש בו האור והחיות בדם שהוא הנפש, ואם יהיה בו נקב וחסרון, יוצא ממנו דם לחוץ, דהיינו הדם שהיה נעלם ומוגבל בכלי האבר, עכשיו על ידי הנקב בהאבר יוצא הדם לחוץ.

כך יובן על דרך משל למעלה באלקים חיים, הגם שאין לו גוף ולא דמות הגוף כו' - שבחינת הכלים לאורות העליונים הרי נמשלים לאברי אדם, וכמו שאמרו חסד דרועא ימינא כו', וכן אמר גופין תקינת לון כו', ומצות מעשיות למטה עושין בחינת כלים למעלה כידוע, והאור הנמשך על ידי המצוות, שהוא הכח והחיות המלוכש בתוך המדות והאברים - נמשל לדם, וזהו ענין התורה שנקרא ותורה אור, וכתוב זאת התורה אדם שהתורה נקראת אדם היינו א' דם.

והנה הכלים מלבד שהם כלים שבהם דוקא נמשך האור, עוד זאת שהם שמירה שלא יומשך האור רק לסטרא דקדושה בלבד, כי בחינת הכלים מגביל את האור, כמשל הכלי שמגביל בעצמו את המים שבתוכו, ולא נמשך יניקה לחיצונים כלל אלא רק מבחינת האחוריים והפסולת בלבד.

אבל הנה על ידי החטא בלא תעשה או בביטול מצות עשה שעושין פגם וחסרון בגופא דמלכא דוקא, שהן כאברים וכלים (כדאייתא בזהר ח"ב פה, ב), ואזי נמשך דרך הפגם ההוא יניקה לחיצונים גם מפנימיות האור שמאיר בסטרא דקדושה, ומזה סיבת אריכות זמן חורבן בית המקדש כידוע בענין תיקון חצות.

ולכן בבית שני שחטאו פגמו בבחינת כלים דקדושה על כן הראו להם מה שגרמו בעוונם, והוא ענין מה שטיטוס גדר הפרוכת ויצא דם, כלומר שיצא בחינת פנימיות האור.

(על פי אור התורה ואתחנן ע' רמו)

ההסתלקות בזמן הגלות

מי כמוכה באלים ה' - מי כמוכה באלמים

(ג, יג)

דעיקר ענין הגלות הוא שהוא בחינת שינה לפני המקום, וכמו מי שהוא ישן שאינו מרגיש בזכוב שהולך על לבושי וגם על פניו לא ירגיש, וזהו שאמרו הן הן גבורותיו שגוים מרקדים בהיכלו והוא שותק, והיינו לפי שאין העולם מקומו, וכלא וכאין חשיב כל ההשתלשלות לגבי עצמותו, כערך הזכוב והשממית שבהיכל המלך שאינה תופסת מקום כלל, על כן גם שגוים מרקדים בהיכלו לקבל תוספת יניקה יותר מכפי הראוי להם, אין זה תופס מקום כלל וכלל.

והיינו מפני שהן הן גבורותיו דוקא, פירוש - בחינת העלאה דאור חזרו לעצמותו, שנקרא גבורותיו, בבחינת העליות אל העצמות, כמשל מאדם הטרוד שכל כחות הנפש עולים אל עצמותו שלא יכול להפנות כלל לקדוה, וגם לא יוכל להשיב דבר מה לשואלו לא דבר חכמה ולא דבר חסד, וכך הוא הענין ובחינת השינה שבגלות כמו אלם בגשמיות שאינו יכול להשיב כו', ואין כמון באלמים היינו ענין הן הן גבורותיו, לפי שאין קץ לעליות הללו בעלוי אחר עליו בעצמותו, לפי שאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ כו'.

(על פי מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תקעב-תקעג)

המן דקדושה - שמינית שבשמינית גאוה הנדרשת לת"ח

מבני בניו של המן למדו תורה

בבני ברק (ג, יג)

הרי שיש בחי' המן לאחר הבירור שנכלל בקדושה, והוא ויגבה לבו בדרכי ה', כי אם לא יהיה בבחינת הגבהה כלל, לא יערב לבו לגשת אל העבודה, באמרו מי אנכי ומה עבודתי. לכן צריך לו הגבהה הלב בתשוקה והצמאון שבו להגביה ולהעלות למעלה.

(על פי תורה אור למגילת אסתר צא, ב)

בירור לזרע עמלק

ממה שכתוב ואחריתו עדי אובד, משמע שעמלק לא יהיה לו בירור ותיקון כלל, ורק איבודו זהו תיקונו, וידוע דהמן היה מזרעו של עמלק, ומהגמרא כאן מוכח שהיה בו בירור.

אלא שיש בזה ההפרש בין בעתה לאחישנה, דבעתה הוא שנאבדים לגמרי, ובאחישנה אזי יש להם בירור, דהנה אמרו רז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתה, והיינו כאשר זכו ישראל בענין הבירורים, אזי אחישנה, שיהיה הקץ קודם זמן הקצוב, ואזי ניתוסף על ידי זה אור בקדושה, ואז יכול להיות בירור גם בקליפת עמלק.

והפירוש ד"אחריתו עדי אובד" הוא "עד ולא עד בכלל" (מה שאין כן באופן דבעתה, שנאבדים לגמרי, הפירוש "אחריתו עדי אובד" הוא "עד ועד בכלל").

(על פי ספר המאמרים פר"ת ע' רצו ואילך.

תורת מנחם ח"ב ע' 306)

מעשה נורא על תיקון נשמתו של אחד מאלו שהרגו את זכריה הנביא

אשכחיה לדמיה דזכריה... נבייא הוא בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמאי, קמינן עילוייה וקמלינן ליה (ג, יג)

בענין זה יש סיפור נפלא מרבינו הזקן באחד ה"ביכלאך" שהגיעו לאחרונה, וזה לשונו:

שמעתי סיפור מאדמו"ר הזקן, שהביאו לפניו אדם שנכנס בו רוח הבל [=דיבוק], והיו אז אצל אדמו"ר איזה יחידי סגולה. ואמר אדמו"ר ז"ל:

בענין הריגת זכריה היה הענין כך, דידוע בענין הנבואה, שכל זמן שלא יצאה הנבואה מפי הנביא בדיבור, עדיין יוכל ענין הנבואה להתבטל, שלא לבוא לידי פועל (כי אפשר עדיין לבטלה). אך כשיצאה הנבואה מפי הנביא ע"י הדיבור שלו, אז מוכרח הדבר להתקיים. אך הנביא, כשנכנס בו רוח הנבואה, מוכרח הוא לנבואת, הן לטוב הן להיפוך ח"ו, כי הכובש נבואתו חייב מיתה.

וזה היה הענין שהרגוהו, בשביל בהמ"ק שלא יחרב (ובשביל כלל ישראל), כי לא רצו שישלים נבואתו בדיבור שיחרב הבהמ"ק, כי אזי נבואתו בדיבור, עדיין אפשר יתבטל הענין ולא יחרב בפועל ממש.

נמצא שכוונתם היה לטוב ובמסירות-נפש גדול מאד עשו זאת. אך שלא עלתה בידם כוונתם הטובה הנ"ל, כי עד שהרגוהו בפועל לגמרי בין כה וכה יצאה הנבואה כולה מפי בדיבור, וממילא נתקיימה הנבואה ונשרף הבית.

אך לפי זה לכאורה יקשה על זכריה, למה לא כבש נבואתו. כי אף שהכובש נבואתו חייב מיתה, עכ"ז, בשביל בהמ"ק שלא יחרב היה לו למסור נפשו וכנ"ל. אך הביטול של זכריה לאלקות היה יותר גדול לרצון העליון, וע"כ כיון שידע רצון העליון שיחרב הבית, הוא היה בתכלית הביטול לרצונו ית', על-דרך "מי לי בשמים" כו'. על-כן לא היה נחשב בעיניו כל מיני התגלות אור שעל-ידי בהמ"ק, נגד עצמיות רצונו ית', כי היה בטל אליו מכל וכל.

ואחרי הדברים הללו שיצאו מפי קדושת אדמו"ר הזקן ז"ל, הלימוד זכות על הורגי זכריה הנביא כנ"ל, תיכף יצא הרוח הבל מהאדם שהובא לפניו. ואמר אדמו"ר ז"ל בפני היחידי סגולה שהיו לפניו, כי האדם ההוא שנכנס בו הרוח, הוא מאותו ה[שרש] של הורגי זכריה כו', שנכנס בו על-ידי עיבור כו', ועל-ידי הלימוד זכות הגדול הזה שיצא מפיו, נתקן כו'.

כל זה שמעתי דרך סיפור מפי איש נאמן (עכ"ל).

(על פי שיחת שמחת תורה תשל"ה)

שיעור סיכום ומבחן

בספר התניא ומאמרי אדמו"ר הזקן
♦ שלישי אחרון תשפ"ג ♦

המבחנים בשלושת המסלולים (תניא פרקים יח-לד, תניא פרקים לה-נג,
מאמרי אדמו"ר הזקן חוברת ג') יתקיימו ב-2 מוקדים:

ירושלים יום שלישי, ז' מנחם-אב
באולמי גוטניק
רח' בית הדפוס 11
מבחן בכל מסלולי הלימוד **20:30-22:00**

בני ברק יום שני, ו' מנחם-אב
באולמי 'עטרת' - רח' עזרא 23
שיעור סיכום בתניא פרקים לה-נג,
מאת הרה"ח ר' פינחס וואלאך שליט"א **19:30**
מבחן בכל מסלולי הלימוד **20:30-22:00**

סכומי המלגות מציון 85% ומעלה - 350 ₪ / מציון 75% ומעלה - 250 ₪

בנוסף 100 ₪ יינתן למקבלים ממוצע 85% ומעלה בשלושת הבחינות יחד

המלגות יחולקו בכרטיסי לב לדעת / ניתן לקבל כרטיסים בכניסה למבחן
/ המלגות ייטענו בכרטיסים כשבוע לאחר המבחן

רבני התוכנית זמינים למענה
בימים א' עד ה' בין השעות 13:30-15:30 ו- 21:30-23:00

072-221-9050 שלוחה 2

עניין מוקשה במהלך התניא?
שורה לא ברורה במאמר?

לקבלת שאלות חזרה שלחו מייל ל: lladaat@gmail.com
המבחן לתלמידים שנרשמו מראש בלבד